

Din 1919, scrisorile abundă în informații despre familie – instrucția și sănătatea copiilor, chestiunea Carol, noi alianțe matrimoniale, starea de sănătate, călătoriile, întâlniri etc. și toate scrisorile vin să completeze celelalte surse de informații, pe care le deținem, despre viața și activitatea reginei Maria.

Mirela Tîrnă

Diana Mandache, Castelul Bran. Romantism și regalitate, București, Editura Curtea Veche, 2017, p. 216

După lucrările dedicate palatelor de la Balciuc și Cotroceni, istoricul Diana Mandache își îndreaptă atenția spre Castelul Bran, căruia îi dedică o lucrare apărută în 2017 la editura Curtea Veche. Numitorul comun al acestor construcții este personalitatea reginei Maria, cea care și-a pus amprenta pe fiecare dintre ele.

Lucrarea este structurată pe cinci părți: Castelul din Transilvania, Metamorfoze interbelice, Amintiri din Paradisul liniștit, Moștenirea și Documente, iar la final, bibliografie și note. Ca bibliografie, autoarea a folosit masiv documente din Arhivele Naționale ale României, fond Casa Regală. Castele și Palate, precum și Casa Regală. Personale-Regina Maria, Memorii și Personale-Principesa Ileana, precum și fotografiile din Colecția Documente Fotografice, dar și din Arhivele Kent State University, Ohio, la care se adaugă o serie de cărți din istoriografia românească și străină. Dintre acestea din urmă amintim: Mabel Daggett, *Marie of Romania. The Intimate Story of the Radiant Queen*, New York 1926; Sacheverell Sitwell, *Roumanian Journey*, Londra 1938; Ioan Moșoiu, *Branul și Cetatea Branului*, București 1930; George Duca, *Cronica unui român în veacul XX*, München 1983 etc.

Printre “casele mele de vis”, așa cum le alinta regina, s-a numărat și Castelul Bran, o veche fortăreață medievală din Transilvania, situat aproape de vechea frontieră cu Valahia, între Munții Bucegi și Piatra Craiului și cunoscut în Occident datorită literaturii în care a fost asociat cu numele lui Dracula. Autoarea oferă o serie de date referitoare la Castelul Bran, de la prima atestare documentară (p. 13) până în anii '40.

În partea a II-a aflăm cum devine Branul reședință a reginei, prin actul de donație al Consiliului orașenesc Brașov din 1 decembrie 1920 (p. 23), structura întregului domeniu pe care era amplasat castelul și, de aici, tot procesul de amenajare declanșat de regină timp de peste zece ani. Aflăm astfel că spațiile în care funcționa instituția medievală a castelanului au fost transformate în saloanele reginei Maria și ale regelui Ferdinand, iar în alte spații apartamentele copiilor, invitaților, doamnelor de onoare. Autoarea enumeră și descrie apartamentele și saloanele castelului, amenajate cu ajutorul arhitectului Karel Líman, în perioada

1921-1929, potrivit inventarului din 1930¹: la parter se afla holul mare și sufrageria regală. La primul etaj erau situate apartamentul reginei Maria, Salonul Galben, Marele Salon și dormitorul. La etajul al doilea se afla apartamentul regelui Ferdinand, două dormitoare, Camera Doria, Camera Tiroleză. La etajul al treilea se aflau salonul de muzică și biblioteca, dar și un dormitor pentru musafiri. La etajul al patrulea se situau apartamentul prințului Nicolae, apartamentul prințesei Maria Kirilovna, fiica lui Ducky, camera arhitectului Lîman și apartamentul principesei Ileana. "Branul s-a metamorfozat urmând spiritul romantic al reginei, saloanele castelului căpătând o atmosferă de poveste" (p. 51).

De asemenea, autoarea face o trecere în revistă a furnizorilor (firme și meșteri), care au contribuit la amenajarea Castelului Bran: Robert Roth din Brașov pentru lucrări electrice, O. P. Müller, pictor de firme din Brașov, fabrica de cherestea din Râșnov, G. Ionescu, tapițer decorator din București, Alberto Hananel & N. Beja din București – geamuri și sticlă, Lexen & Schwecht – fierărie și vopsitorie din Brașov etc., dar și firme din străinătate: Hofmobil-Fabrik, Josef Matauschek, Franz Magger din Viena. În 1928 exista electricitate la castel și din acest an s-au realizat lucrări pentru alimentarea cu apă a Branului, iar în 1937, s-a comandat firmei J. M. Voith din St. Polten, Austria, o turbină electrică, care urma să alimenteze cu electricitate și zonele învecinate Branului. Autoarea subliniază acest aspect, al ajutorării satelor învecinate, obicei care s-a menținut (p. 60)².

În partea a III-a, autoarea ne introduce în atmosfera Branului reginei Maria, potrivit descrierilor din filele jurnalului său, aflat astăzi la Arhivele Naționale ale României, dar și din corespondența reginei cu familia și prietenii. Vizitatori români și străini au trecut pragul Castelului Bran și au rămas fascinați de interioare, grădină, peisaj și mai ales de regină, care se identifica cu acest spațiu fascinant: Cella Delavrancea, scriitoarea americană Mabel Daggett, Roxo Weingartner, regele Boris III al Bulgariei, surorile reginei etc. După 1930, odată cu revenirea fiului ei Carol pe tronul României, Branul sau Brana, cum îi plăcea să spună, a devenit pentru regină, alături de Balcic, "veritabile refugii" (p. 145). După 1931, principesa Ileana se va instala la Bran, împreună cu soțul ei, Anton de Habsburg și copiii lor vor alerga pe potecile grădinilor de la castel.

Diana Mandache ne descrie și ultima perioadă petrecută de regina Maria la Bran, respectiv septembrie 1937, dar și ultima zi, cea de 27 septembrie, petrecută alături de familia Ilenei. Pe 24 septembrie sosise la Bran și fiica sa Marioara (Mignon), însoțită de fiul ei mai mic, Andrei.

Moartea suveranei s-a petrecut pe 18 iulie la Pelișor, iar pe 25 iulie a fost înmormântată la Curtea de Argeș. Inima reginei avea să poposească și la Bran, poate tocmai pentru că l-a iubit. Ea a fost adusă de la Balcic de fostul aghiotant al reginei, Zwiedineck, în septembrie 1940 și depusă în biserica de lemn de lângă

¹ ANR, SANIC, fond *Casa Regală. Castele și Palate-Bran*, ds. 15/1930.

² Arhiducesa Ileana a fost de acord, în 1939, ca în patru camere de la parterul castelului să funcționeze un cămin cultural pentru locuitorii Branului.

castel, apoi în capela din stâncă, într-un loc special amenajat de principesa Ileana (p. 161).

În partea a IV-a, intitulată “Moștenirea”, Diana Mandache face un istoric al situației patrimoniale a Castelului Bran de după moartea reginei Maria în 1938. Aflăm că regina a dorit să lase moștenire Branul principelui Nicolae, dar datorită căsătoriei acestuia cu Ioana Doletti, relațiile mamă-fiu s-au răcit. Au urmat excluderea lui din familia regală, apoi părăsirea țării, ceea ce l-a îndepărtat complet de intențiile inițiale ale mamei sale. Cu toate acestea, principele Nicolae și-a luat numele de Brana, care l-a însoțit în exilul acelor ani. În atare condiții, Branul a fost lăsat prin testament principesei Ileana, care, la începutul celui de-al Doilea Război Mondial, a pus la dispoziția localnicilor 40 de camere din castel pentru un spital, apoi a construit spitalul “Inima Reginei” (p. 171). Principesa Ileana a adus la Bran atât osemintele fratelui ei, principele Mircea, cât și inima reginei Maria de la Balcic, în 1941³.

Despre viața la Bran în anii '40, dar și despre despărțirea de acesta și de România aflăm din însemnările principesei Ileana, aflate în Arhivele Naționale¹⁰, precum și din cartea de memorialistică *Trăiesc din nou*, apărută la Londra în 1951 și în 1999 în România, la Editura Humanitas și din care autoarea a inserat câteva fragmente. Pe 3 septembrie 1990, principesa Ileana, călugărită Maica Alexandra a revenit în România, unde a vizitat și Branul copilăriei și tinereții sale și de care era atât de legată.

După ce a fost confiscat de comuniști și naționalizat, în anul 2006 castelul a fost retrocedat descendenților principesei Ileana. Pe 18 mai 2009, arhiducele Dominic și arhiducesele Elisabeta și Maria Magdalena au intrat în posesia moștenirii.

În ultima parte, autoarea publică o serie de documente semnificative referitoare la situația castelului Bran, printre care: Înțelegerea privind moștenirea reginei Maria din 27 iulie 1938; Actul de evaluare a domeniului Bran, întocmit după moartea reginei Maria; scrisori către arhiducesa Ileana; Decizia din 11 noiembrie 1974 privind transmiterea unor bunuri de la Muzeul Cetății Bran către Muzeul de istorie al RSR; extras din Nota privind acțiunea de investigare și preluare a patrimoniului ce a aparținut palatelor și castelelor folosite de fosta monarhie.

³ Principele Mircea a fost adus de la Biserica Cotroceni datorită avarierii acesteia în urma cutremurului din 1940, iar inima reginei ca urmare a pierderii Cadrilaterului, tot în 1940.

¹⁰ ANR, SANIC, fond *Casa Regală. Personale-Principesa Ileana*, ds. I/8.

Lucrarea beneficiază de o multitudine de fotografii din Arhivele Naționale ale României, Arhivele Kent State University, Ohio, Biblioteca Națională a României, Muzeul Național de Istorie a României și din colecția Diane Mandache, iar condițiile grafice de excepție dau un plus de valoare acestei lucrări.

Mirela Tîrnă